

Sindikati pred izborom

Autor: Bojan Lađevac

U periodu predizbornog zagrevanja, na prilično iznenađenje političkih aktera, ali i članstva sindikata oglasio se predsednik najveće sindikalne centrale Ljubisav Orbović, sa najavom jačeg angažovanja njegovog sindikata u politici, pri čemu tada nije isključio ni stvaranje sindikalne partije. Orbović je ovu odluku obrazložio nedovoljnom snagom sindikata, koji uprkos velikom angažovanju, ne uspeva da ostvari uticaj na procese donošenja odluka u zemlji i tako spreči eroziju životnog standarda radništva.

Iako su, nakon prekjučerašnjeg susreta ovog sindikalnog lidera sa Tomislavom Nikolićem, predsednikom Srpske napredne stranke, gde su obojica naglasili da neće praviti „politički savez“, ove najave relativizovane, očigledno je da ovaj sindikat opipava politički teren. Podsetimo, Orbović je sada rekao da Samostalni sindikat neće ulaziti u vlast i da su razgovori sa partijama jedan vid „političkog angažovanja“.

Da je odsustvo bitnog uticaja sindikata više nego vidljivo nije potrebno mnogo dokazivati. Ono je prisutno u Socijalno-ekonomskom savetu, gde se na primer i „minorni“ minimalac, s obzirom na vreme potrošeno na pregovore oko njega, može slaviti kao uspeh. To je vidljivo i po mobilizacionoj nemoći sindikalnih centrala, koje nisu uspele da organizuju veće zajedničke proteste za sve godine stagnacije položaja radnika u Srbiji.

U izjavama zamagljenim objašnjenjima o proceduralnim internim savetovanjima, još uvek nema jasnijih signala o formi i obimu ovog političkog angažmana. Ipak, mogu se zamisliti tri scenarija delovanja sindikata ili više njih:

1. Osnivanje nove političke partije, čime poverenje svog članstva stavljaju na vagu na jednom od sledećih izbora.
2. Javno podržavanje neke političke opcije, odnosno stranke u predizbornoj kampanji.
3. Mnogo aktivnije uključivanje u lobiranje za sindikalne i radničke interese u demokratskim institucijama, a pre svega u parlamentu.

Valja naglasiti da formiranje političko-sindikalne stranke ne bi bila specifičnost srpskih okolnosti, već pre anahronost razvoja istočnoevropskih političkih i industrijskih odnosa. Samostalni sindikat u Srbiji vukao je za sobom preteški teg transemisionog aparata prethodnih režima. U periodu posle demokratskih promena ovu ulogu zamenjuje rolom

relativno pasivnog i nemoćnog posmatrača u brutalnoj privatizaciji i deindustrializaciji zemlje. Poverenje javnosti u sindikalni pokret uopšte pada na najniže grane.

Istovremeno, personalizacija organizacije kao fenomen, nije zaobišla ni sindikate. Verovatno je da će i sindikalne organizacije biti poistovećivane sa svojim dugogodišnjim funkcionerima. Birači u tom slučaju teško mogu da vide reformisane demokratske institucije sa kapacitetom za ostvarivanje šire postavljenih društvenih ciljeva, naprotiv, prepoznaće relativno istaknuta medijska lica i imena, koja, po njima, pokušavaju da ih na ovaj ili onaj način zavedu. Pored toga, malo je verovatno da se uskoro može zamisliti prevazilaženje fragmentiranosti sindikalnog pokreta, koja bi pomogla ubedljivijoj kampanji i utemeljenju biračke baze.

Ono što ipak može biti izvesni početni kapital, jeste već izgrađena regionalna mreža poverenika i veća, koja se lako može prekomponovati u partijsku infrastrukturu, kao i udeo sindikalno organizovanih radnika u ukupnom broju zaposlenih od 25 do 30 procenata. Ovaj relativno veliki broj potencijalnih birača ne sme se potceniti s obzirom na trenutni „ucenjivački“ karakter manjih stranaka u koalicijama, a može služiti i kao objašnjenje za inicijalna razmatranja eventualnog stupanja u političku arenu.

Ako se neka od centrala radničkih organizacija, kao što razmatraju u Savezu samostalnih sindikata, ipak odluči da se opredeli za javnu podršku nekoj političkoj opciji, imaće veoma težak zadatak pri izboru partnerske partije. Tradicionalna veza sindikata i socijaldemokratskih partija, kakvu znamo iz industrijskih evropskih zemalja, blago rečeno ne funkcioniše dobro u ovdašnjim uslovima. Srpsku scenu karakteriše drugačija politička i ideološka matrica, pa se i partije koje su članice evropskih socijaldemokratskih udruženja, kao što je to socijalistička internacionala, ne mogu pohvaliti jasnijom ideološkom orijentacijom u istom pravcu.

Sindikatom nedostaju i konkretniji socijalno-ekonomski programi sa kojima bi mogli da se identifikuju. Trenutno najjača politička opcija sa socijaldemokratskom etiketom jeste svakako ona koju nudi Demokratska stranka. Međutim, pojedini kadrovi ove partije direktno su učestvovali u jednoj od najneuspešnijih tranzicija Evrope, koja još traje, i svakako se po ekonomskoj osi i biračkom telu mogu više porediti sa građanskim centralnim blokom, a manje sa tradicionalnom evropskom levicom. Ostatak levo deklarisanе strane političke scene čini još nekoliko partija manje snage, doduše sa solidnim koalicionim potencijalom, kao i slučaj recentnom istorijom opterećenog SPS-a. Odlučujući se za jednu od ovih partija sindikati ulaze u enorman konfliktni rizik, jer pružajući podršku pri izborima nastaje asimetrični aranžman, u kome izvorni ciljevi sindikata, kao što su sigurnost, zapošljavanje, dostojan rad, postaju drugorazredni u

grozničavoj borbi za moć, vlast i funkcije. Ovi „programirani“ konfliktni odnosi mogu još više oslabiti i diskreditovati sindikalni pokret.

Kako inicijative za važne državne odluke još uvek dolaze od Vlade i manje ili više harizmatičnih lidera, a onda se direktnim i bočnim putevima spuštaju u društvene grupe na razmatranje, teško se može govoriti i o ozbiljnijem lobiranju sindikata za svoje interese. Za suprotstavljanje ovom inverznom lobiranju vlasti sindikalna moć je još uvek nedovoljna. Oni su, doduše, rado viđeni gosti partijskih kongresa i proslava, a onda bivaju zaboravljeni u nekom zapečku, da mole za pažnju i učešće u razmatranju i kreiranju zakonskih predloga, u donošenju odluka o ublažavanju posledica krize, u savetovanju sa MMF-om... Ovakvu sudbinu okretanja leđa verovatno bi doživela i eventualna inicijativa o uvođenju takozvane sindikalne stolice u parlamentu i slične inicijative.

Sindikati bi zato trebalo da analitički sagledaju situaciju i identifikuju svoje opcije. U tom smislu, korišćenje navedenih opcija dozvoljeni su i poželjni samo ako koriste sindikalnoj revitalizaciji. Jedan ozbiljan „igrač“ se ne prepušta iluziji dramatičnog poboljšavanja svojih interesa kroz odabir jednog od ova tri puta. Ali on ih se, svakako, ne odriče. Neophodno je i uporedo fokusiranje na modernizaciju i jačanje sopstvenih pregovaračkih i organizacionih kapaciteta kroz postojeće resurse.

Valjalo bi okrenuti se organizovanju sindikata u novim, nekonvencionalnim delatnostima, grčevito se držati tradicionalnih sindikalnih grana, i ujedno voditi agresivne metode regrutovanja novih članova, stilom i tehnikama sličnim kao u kampanjama nevladinih organizacija i raznih društvenih pokreta. Pored ovih načina delovanja, sindikat se, pogotovo ne u izbornoj kampanji, ne sme odreći ni snage šireg socijalnog pokreta i valja da nastupi sa akcijama i parolama formulisanim i prihvatljivim za šire slojeve i van radničkog konteksta. Tako bi na duže staze moglo doći do jačanja društvene uloge i otvaranja mogućnosti za učešće u traženju adekvatnog političkog pravca zemlje.